

Πέρα από τη βραχυπρόθεσμη κατάσταση έκτακτης ανάγκης, η ΕΕ πρέπει να εξετάσει τις ευρύτερες επιπτώσεις της αμυντικής ολοκλήρωσης

Description

Emmanuel Mourlon-Druot*

Μια περισσότερο ολοκληρωμένη αμυντική πολιτική της ΕΕ συνεπάγεται μεγαλύτερη ολοκλήρωση της εξωτερικής πολιτικής και μεγαλύτερο ρόλο για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στην άσκηση λογοδοσίας.

Οι τρέχουσες συζητήσεις για την ενίσχυση των αμυντικών δυνατοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης επικεντρώνονται στο ερώτημα τι πρέπει να κάνει η ΕΕ για να αντισταθμίσει την αναδίπλωση των Ηνωμένων Πολιτειών όσον αφορά την υποστήριξη της Ουκρανίας. Το Πρόγραμμα Επανεξοπλισμός της Ευρώπης (ReArm Europe) που παρουσίασε στις 4 Μαρτίου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το οποίο θα μπορούσε να κινητοποιήσει έως και €800 δισεκατομμύρια για αμυντικές δαπάνες, συνοψίζει αυτό το θέμα. Το πρόγραμμα ReArm Europe στοχεύει να 'ανταποκριθεί σε μια βραχυπρόθεσμη έκτακτη ανάγκη', ενώ παράλληλα θα αντιμετωπίζει και 'τη μακροπρόθεσμη αναγκαιότητα ανάληψης πολύ μεγαλύτερης ευθύνης για την ευρωπαϊκή μας ασφάλεια', σύμφωνα με την πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν.

Πέρα από τη βραχυπρόθεσμη έκτακτη ανάγκη, ωστόσο, η ΕΕ δεν έχει την άνεση να αγνοήσει τον τρόπο με τον οποίο τα θέματα άμυνας θα επηρεάσουν το ευρύτερο πλαίσιο της εξωτερικής πολιτικής και του δημοκρατικού της πλαισίου. Για την ενίσχυση της

ευρωπαϊκής ασφάλειας μακροπρόθεσμα, οι υπεύθυνοι χάραξης ευρωπαϊκής πολιτικής θα πρέπει να προσαρμόσουν τους θεσμικούς μηχανισμούς της ΕΕ. Δεν μπορεί η ΕΕ να καταφεύγει συνεχώς σε έκτακτες αμυντικές δαπάνες. Η τρέχουσα κατάσταση αποτελεί επίσης μια ευκαιρία για να ανοίξει μια συζήτηση για νέες πρωτοβουλίες σε σχέση με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Η ιστορία προσφέρει ιδέες σχετικά με αυτό. Η Δυτική Ευρώπη αντιμετώπισε ένα έκτακτο πρόβλημα ασφάλειας τη δεκαετία του 1950. Με αφορμή τους φόβους ότι η εισβολή της Βόρειας Κορέας στη Νότια Κορέα τον Ιούνιο του 1950 ήταν μια πρόβα τζενεράλε για το τι θα μπορούσε να συμβεί στην Ευρώπη, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής της Δυτικής Ευρώπης συμφώνησαν να δημιουργήσουν έναν υπερεθνικό δυτικοευρωπαϊκό στρατό, ο οποίος θα γινόταν μέρος ενός ευρύτερου οργανισμού-ομπρέλα, της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Κοινότητας (ΕΠΚ - δεν πρέπει να συγχέεται με την πιο πρόσφατη ενσάρκωση που ξεκίνησε το 2022).

Η άμυνα αποτελούσε επομένως μόνο ένα μέρος ενός συνολικού οράματος για το μέλλον της Δυτικής Ευρώπης, σε συνδυασμό με τα οικονομικά και χρηματοπιστωτικά θέματα και την εξωτερική πολιτική, εντός ενός πλαισίου δημοκρατικού διαλόγου. Οι κυβερνήσεις του Βελγίου, της Γαλλίας, της Ιταλίας, του Λουξεμβούργου, των Κάτω Χωρών και της Δυτικής Γερμανίας, υπέγραψαν τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Αμυντική Κοινότητα (ΕΑΚ) στις 27 Μαΐου 1952. Όμως, λόγω της απόρριψης της από το γαλλικό κοινοβούλιο τον Αύγουστο του 1954, η ΕΑΚ δεν επικυρώθηκε και οι συνομιλίες κατέρρευσαν.

Αυτή η εμπειρία από τη δεκαετία του 1950 προσφέρει τρεις βασικές ιδέες για την τρέχουσα πρωτοβουλία επανεξέτασης της άμυνας της ΕΕ.

Πρώτον, η αποκλειστική εξάρτηση από ad-hoc συμφωνίες όπως το πρόγραμμα ReArm Europe - που απαιτεί τη συμμετοχή των χωρών της ΕΕ και μπορεί να επεκταθεί και σε χώρες εκτός της ΕΕ - είναι απίθανο να προσφέρει μια μακροπρόθεσμη λύση για τα ευρωπαϊκά προβλήματα ασφάλειας. Η ευρωπαϊκή άμυνα είναι ευρωπαϊκό δημόσιο αγαθό και η στήριξη σε μέτρα που λαμβάνονται κυρίως σε εθνικό επίπεδο θα μπορούσε να αποτελέσει αδυναμία. Εάν δεν θα είναι δυνατόν να γίνει ένα βήμα τόσο μεγάλο όσο το υπερεθνικό ΕΑΚ του 1952, οι χώρες της ΕΕ θα πρέπει τουλάχιστον να συνειδητοποιήσουν ότι η απαίτηση για ομοφωνία, όπως ισχύει σήμερα για τις αποφάσεις στον τομέα της άμυνας, συχνά επιβραδύνει, αν όχι, εμποδίζει την πρόοδο, πέρα από περιστασιακές συμφωνίες όπως η κατ' αρχήν έγκριση που δόθηκε στο πρόγραμμα ReArm Europe στο έκτακτο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 6ης Μαρτίου 2025.

Δεύτερον, απαιτείται κοινή συμφωνία σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο η στρατιωτική

δράση θα εξυπηρετεί την εξωτερική πολιτική. Οι συνεχείς δυσκολίες στη συγκρότηση χωρών της ΕΕ σε 'συνασπισμούς προθύμων' για την παράκαμψη απρόθυμων κρατών μελών μαρτυρούν τα προβλήματα της λήψης αποφάσεων της ΕΕ για την εξωτερική πολιτική, η οποία υπόκειται επίσης στον κανόνα της ομοφωνίας. Στη δεκαετία του 1950, οι Ευρωπαίοι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής ενέταξαν συνειδητά την άμυνα σε ένα ευρύτερο σχέδιο ευρωπαϊκής συνεργασίας και ολοκλήρωσης σε έναν κόσμο ψυχρού πολέμου. Το άρθρο 38 της Συνθήκης ΕΑΚ προέβλεπε τη δημιουργία ενός ευρύτερου πολιτικού πλαισίου. Για να λειτουργήσει η σημερινή αμυντική προσπάθεια, η λήψη αποφάσεων για την ευρωπαϊκή εξωτερική πολιτική πρέπει επίσης να γίνει πιο αποτελεσματική.

Τρίτον, η χάραξη της αμυντικής και εξωτερικής πολιτικής πρέπει να ενσωματωθεί σε ένα ευρύτερο δημοκρατικό πλαίσιο λογοδοσίας ως τον μόνο τρόπο διασφάλισης μιας λειτουργικής αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας που θα μπορεί να κερδίσει την υποστήριξη των πολιτών της ΕΕ. Η εκφώνηση γενικών δηλώσεων σαν να πρόκειται για κοινά αποδεκτές αλήθειες δεν είναι ο τρόπος για να γίνει αυτό. Οι δυτικοευρωπαϊκές προσπάθειες της δεκαετίας του 1950 προέβλεπαν ένα συνολικό πλαίσιο. Με αφορμή τη Συνθήκη για την ΕΑΚ, διεξήχθη μια ευρύτερη συζήτηση σχετικά με τους ελέγχους και τις ισορροπίες στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, η οποία επικεντρώθηκε στους ρόλους των κρατών στο Συμβούλιο Υπουργών και στο Κοινοβούλιο. Σήμερα, η μετάβαση σε μεγαλύτερο συγκεντρωτισμό στην ΕΕ όσον αφορά τη λήψη αποφάσεων για την άμυνα και την εξωτερική πολιτική θα απαιτούσε μεγαλύτερη συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για να εξασφαλιστεί η εκπροσώπηση των πολιτών της ΕΕ.

Το σημερινό διεθνές πλαίσιο καθιστά απαραίτητο για την ΕΕ να προχωρήσει στην παροχή έκτακτης βραχυπρόθεσμης στήριξης στην Ουκρανία. Αλλά ο περιορισμός της προσπάθειας σε αυτό θα άφηνε το συνολικό σύστημα ασφάλειας της ΕΕ σε αδιέξοδο. Όπως και τη δεκαετία του 1950, η δυσχερής κατάσταση στον τομέα της ασφάλειας προσφέρει μια πολύτιμη ευκαιρία να επανεξεταστεί η σχέση μεταξύ της άμυνας, της εξωτερικής πολιτικής και της δημοκρατικής λογοδοσίας στην ΕΕ. Σε αντίθεση με τη δεκαετία του 1950, οι χώρες της ΕΕ πρέπει να έχουν τη φιλοδοξία να προχωρήσουν παραπέρα.

**Ο Emmanuel Murlon-Druot συνεργάτης του Bruegel και Καθηγητής Ιστορίας της Ευρωπαϊκής Συνεργασίας και Ολοκλήρωσης στο Ευρωπαϊκό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο της Φλωρεντίας. Το άρθρο αναδημοσιεύεται από την ιστοσελίδα του Bruegel www.bruegel.org.*